

הלכות נטילת ידים סימן קס

נג באר הגולה

ו' ר"ע שם בפירוש
הפסוקה ז' תוספתא
ישם בפירוש ה"ש
ח' רש"י ואור נרות
ט' ביחיוסר י' בית
י"ס מלשון נרמב"ס
כ"ג ו' מהלכות
נכבות כ' חלון קו
ל שם

(יג) או חדשים, פשרים. ואם הטביל בהם הנחתום הגלסקין, (פרוש, בכורות לחם) פסולים. ואכל (יד) אם טביל ידיו במים וטח פני (טו) הגלסקין, (טז) או שחפן מהם בחפניו, המים (יז) הנשארים לא נעשה בהם מלאכה ולפיכך פשרים אם לא נשתנו מראיהן. (והוא הדין מים (יח) שהנחתום מדיח ידיו בהם מן הבצק הדבק בידיו) (כ"י בשם ר' יוחנן): ג' מים שלפני הנפה, אף-על-פי שלא נשתנו מראיהם פסולים. מפני שבירדע שנעשה בהם מלאכה דהינו שכבה בהם הברזל; (יט) ושלפני הספר, אם נשתנו מראיהם פסולים, ואם לאו פשרים: ד' מים ששתו מהם (כ) התרנגולים או שלקק (פרוש, שתיית הכלב נקרא לקיקה) מהם הכלב, (כא) יש מי שפוסל, (כב) ואין דבריו נראין, (כג) אלא בין באלו בין בכל שאר בהמה חיה ועוף יש (ח) להכשיר: ה' אין מלאכה פוסלת אלא במים שאובים, בין שהם בכלי בין (כד) שהם בקרקע, אכל (כה) לא במי מקנה או מעין בעודם מחברים: ו' יחמי האור, נוטלים מהם לידים אפילו הן חמין (ט) שהיך כולדת (פרוש, שכל שברסו של תינוק נכה הימנו) (כו) בהם: ז' לחמי טבריה,

באר היטב

מ"א, ע"ש: (ס) להכשיר. והפ"ח כתב דגש להחמיר בפשטה כגון פלב או חזיר, דנקאסין וה"ל בשופכין, וכן דעת רב האחרונים: (ט) שתיס"ב. ורש"ל אסור ביס"ב, וברעבד יש לסמך על הבית יוסף:

משנה ברורה

מלאכה נדנשתמשו בהן לשתייתן ופוסלין כל המים בתערבתן, והוא הדין לנטילת ידים דפוסלת בהן מלאכה: (כב) ואין דבריו נראין. דוקא (כו) בפרת חטאת נפסלת במלאכה כלי-דהוה, וגם (ס) דכל הראשונים סבירא להו דלא חשיב מלאכה גם בפרת חטאת, ופירשו שם טעמים אחרים דאינם שכינים פאן; ומלכד זה, לעונן נטילת ידים לא נפסלו על-ידיו כל המים, (כח) דנתפסלו בתערבתן ברובה כדלקמה: (כג) אלא בין וכי' יש להכשיר. ואחרונים חלקו בענין זה: דאי בתרנגולים וכן בשאר חיות ועופות, פשרים כדעת המחבר וכנ"ל, אכל בשתיית פלב וחזיר פסול משום מאוס, דנקאסין המים משתייתו נעשו כשופכין⁽²⁶⁾. ובה"י אדם כתב, דבשעת הדחק יש לסמך על דעת המחבר להחיר אף באלו. אם שתי מהם נחש, (כט) אין נוטלין מהם לידים. ומים שנתגלו בעלמא, אין הושפין האידנא לשמא שתי מהן נחש, (ל) דאינם מצויים, ואף מי שנוהר מהן לשתייה, לענין נטילה אין להחמיר⁽²⁷⁾ [ב"ח]. מים פסולין שנתערבו במים פשרים, בטלין במעוט⁽²⁸⁾ ומשלימין אפילו לרביעית⁽²⁹⁾, אם לא נשתנו מראיהם⁽³⁰⁾ [אחרונים]: ה' (כד) שהם בקרקע. פרוש, (לא) אפילו היו בשעת מלאכה בנחים בקרקע, כיון שהיו שאובין מתחלה מלאכה פוסלת⁽³¹⁾ בהם, אכל שנעשה מלאכה בהם במחבר, (לג) פשרים לנטילת ידים כהלש: (כה) לא במי מקנה. כל זה לענין עשיית מלאכה, אכל לענין אם נפסלו משתיית בהמה, אין חלוק בין שאובין למי מקנה ופסולין נטילין. וכל זה לענין לשאב במי ממי המקנה לנטילה לידים, (לג) אכל להטביל ידיו בהמקנה גופא מתר אף בזה. ולענין שנוי מראה, ענין לעיל במשנה ברורה סעיף-קטן ד: ו' (כז) שהיך כולדת. שנקשקש מאחוריך שלא תכנה: (כז) בהם. ויש (לד) מהמירין ביד כולדת בהם⁽³²⁾; (לה) וכתבו האחרונים, דבאין לו מים אחרים אין להחמיר בזה, (לו) דהעקר בדעת השלחן ערוך. (לז) ובפירושין אין אסור כלל לכלי עצמא, (לח) ואפילו אם היו חמין מתחלה ונשתנו ונעשו פושרין, גם-כן מתיר⁽³³⁾; ודפי זה אם אין לו מים

שער הציון

(יט) ברבי יוסף: (כ) ואם נותן מים בכלים חדשים כדי שישקעו מבליעת המים ולא יכלו שוב השפעה שיתנו כם אחר-כך, צריך עיון אם זה מקרי מלאכה לענין שיהא שוב אסור לטל בהן כששופך המים מהפלי, וזה המים שנשארו לא נעשה מלאכה⁽²⁴⁾, או אולי היה על-ידן צורך להפלי, דעל-ידי מלוי המים שבע הקלי מהבליעה. אחר-כך מצאנו ברבי יוסף בשם ביה-דוד שמתמיר בזה⁽²⁴⁾. (כא) לבוש, דנקאסין יש לסמך, וכמו שכתבו האחרונים בשתיית פלב: (כב) כן צריך לומר לטעם הבית יוסף אף דחוק הוא, וכן ט"ז: (כג) אלהיה רבה ונדרה-המים וכן הסכים הגר"ז, וכן משמע מה"אדם שהשיט דברי הרמ"א: (כד) וכן ברית [פמ"ג]: (כה) לבוש ואלהיה רבה בשם תורת הבית, וכן כתב הגר"א בבאור לתוספתא דההכשר בזה הוא משום ספק: (כו) בית יוסף ורש"ל: (כז) תוספות חלקי ור"ש ורא"ש בפרה, וכן הרמב"ם בפירוש, משום דיר שפסיהם, דאין שיהא לסמך מהם זה אלא בנפחא השענה בכל-שהוא: (כח) בית יוסף בשם תרימת-הדשן ורש"ל וכלבו ויגן אברהם בשם הרמב"ם ור"א: (כט) אחרונים: (ל) טור: (לא) עלות-תמיד: (לג) שם: (לד) פיר-מגדים. ומה שמשמע מדבר ט"ז ואפילו במקצת פוסל שנוי מראה. דבר הפסוק עליו אחרונים: (לה) רש"ל שפסק בדעת סמ"ג יסמ"ק וספר התרומה: (לה) תיר-אדם. וכן משמע מאלהיה רבה שכתב גמ"ז רק דלכתחלה יש להחמיר: (לו) דבאמת נמצע כל הראשונים שנאיתי פסקו בדיןא למתיר, והם תיר"ח ותיר"ף ותיר-א"ש והאשכול ותאור ודע והשפיל-לקט והרשב"א והריטב"א והחנף והר"א, וגם רש"י לדעת אור זרוע, ע"ש ונדלא במקור-גבורים שהחליט שרש"י סובר בדעת האוסרים: (לח) גמרא: (לח) כן כתב ביטעות-העקב

הלכות נטילת ידים סימן קס

106 באר הגולה

יכול (כח) להטביל בהם את הידים, (כט) אכל לטל מהם (ל) בכלי לא. ואם המשיך אותן בארץ (לא) דרך חריץ חוץ למקומם (לב) והפסיקן מהמעין הנובע (ס), אם יש בהם שיעור מקנה (לג) מטבילין בהם הידים, (לד) ואם אין בהם שיעור מקנה לא. ואם חריץ זה מימיו מהפדים למי המעין הנובע חס. לרש"י והרשב"א (לה) אין מטבילין בו את הידים. ויתקרב רבנו יונה מטבילין בו את הידים: ח טעם פסול חמירי טבירה לנטילה, (לו) מפני שהם מרים ואינם ראויין לשתיית הפלג, אכל אם ימצאו מים חמין נובעין שחן ראויין לשתיית (לי) הפלג, נוטלים מהם לידים: ט (לח) מים מלוחים או סרוחים או מרים (לט) שאין (י) נן הפלג יכול לשתיית מהם, פסולים לנטילה ידים, אף-על-פי שקשרים (מ) *למי מקנה לטבילה. וואם הם עכורים מחמת טיט שנתערב בהם, (מא) *אם הפלג יכול לשתיית מהם (מב) קשרים בין לנטילת ידים בין למקנה, ואם אינו יכול לשתיית מהם, פסולים לשיניהם: י נוטלים לידים בכל דבר (מג) שתחתיו מן המים, כגון (מד) יבחושים (פרש, תולעים) אדמים או שמן-דג. ונראה, דוקא (מה) אם רסקן, דלא עדיף משלג וכי: יא *מים שיש לו (מו) ספק

מ רמב"ם ורשב"א
ורבנו יונה ב פירק קמא
דמשכת ידים ותר"ף
פסקי ח דברכות
ס זכרים כב
ע הגהות אשרי פרק
ב דברכות פההיא
דוקחים שם פ פ"ק ב
דמשכת ידים

שערי תשובה

(י) הפלג. כי הים ראויין לשתיית הפלג אם מרחיחין אותו, רב"ז ח"א סי' רצד, מ"א, רענן בהרשד"ם סימן קצח:

משנה ברורה

אחרים כי אם חמין שחיד סולדת בהן, יראה להמתין מעט עד שיצטננו במקצת שלא יתהה ביד סולדת בהן ויתנה סתר לכלי עלמא: ז (כח) להטביל בהם. בכל מענינהו, דחמירי טבירה מעין הוא: (כט) אכל לטל מהם וכי. ואפלו ממצעין גדול שיש בו ארבעים סאה: (ל) בכלי לא. ואפלו (לט) בנצטננו אסור, משים דאינם ראויין לשתיית פלג ויבדלם מהם: (לא) דרך חריץ. שפירקא, והוא הדין אם הלך דרך צנור, אם (מ) אין עליו שם פלי נפמ"ג: (לב) והפסיקן. מהמעין, דאז בטל ממנו תורת מעין ואינו רק מקנה: (לג) מטבילין בהם. דהשתא כל גופו טובל בהם, דיו לא כל-שכן: (לד) ואם אין בהם וכי. ואף להמקשינן לעיל בסימן קנט סעיף יד בפחות מארבעים סאה אף בטמנה, הלא בחמירי טבירה מודו, דגזרין אם נבוא להטביל ידים היכא דאפסקינהו מהמעין, יאמרו דהמים של חמירי טבירה הם כשאר מים (מא) ויבואו לטל מהם אף בכלי: (לה) אין מטבילין. דגם בזה גזרו שמה נבוא לטל גם בכלי, כיון דאפסקינהו ממקומן ואין בהם

[י] הפלג. עכ"ט. וכתב הרב"ז דאם אי לו כלי מנקב, שיעשה כמ"ש בסימן קנט סעיף ח, וגם אם אינו יכול לתרומת גס"פ מן הים עדיף מקנה, דהנסי לטל פהם, ולא תלישין

באר הגולה

חקקו. על-כרחו לרדה בבעלי-קרי אסור בכלי אף באפן זה, ולהכי אסור בזה גס"פ לעין נטילה: (34)

* למי מקנה לטבילה. הנה הרבה פוסקים (תר"ש והרשב"א והרשב"א) פתבו דגם בזה מרי כמו בחמירי טבירה, דאם אפסקינהו לגמא שאין מחזקת ארבעים סאה, גם לטביל בחוכן פסולין לכלי עלמא, דהא גם שם השעם משום דאינם ראויים לשתיית פלג, וכנ"ל וכן הוכיחו האחרונים לדעת השלחן-ארז, דידן אחד הוא: מיהו, אם מחזקין להמים שפסעין או למקנה שיש בה מ סאה, יש לסמוך להקל בזה פדעת רבנו יונה הנ"ל, דלר"ף ורמב"ם משמע דמסר בזה בכל חוגי, וכמו שכתב הר"א בגרסת הר"ף וכן הקל באליה רבה: * אם הפלג יכול וכי. הנה בגמרא [זכרים כ"ב] איתא: אם הפנה שוחה ושוחה מהם, ומשפע לכאורה דאפלו הפלג יכול לשתיית פל זמן שאין הפנה יכול לשתיית פסולים לנטילת ידים, וצריך ציון נפמ"ג: * מים שיש לו ספק אם נעשה בהם וכי. ומשמע בפריימגדים דיוכל לברך עליהם גס"פ, אחר שהלשוהו תו"ל לטל באותם מים: (45) ונקטא גזנא פתבתי לקמן בסימן רסא סעיף א לענין ערובי תצרות בבית-השטות: (46) עין שם בבאר הגולה ראה מקנה אברהם]. אכל בפסא "אם יש לו מים אחרים", אפלו לדעת המשאומרים

עצמם ארבעים סאה; (מו) ודעת הרב רבנו יונה: כיון דמחזקת למי המעין וכשר אף לטבילת גופו, שוב לא שיה למגור שמה נבוא לטל אף בכלי: ח (לו) מפני שהם מרים. ואינם ראויים, ויבדלם מהם פסעין ט, (מא) דאלו מחמת תמימותן אין לפסל, יכמו שכתב המחבר בסעיף ו: (לז) הפלג. אף שמשנים בטעמם משאר מים, (מב) שאינם ראויים כל-כך לשתיית אדם, כיון שכל-כל-פנים ראויים לשתיית הפלג קשרים לנטילה, ודע, דלדעת היש-מחמירין שכתבנו לעיל במשנה ברורה סעיף-קטן בו לענין חמירי טבירה, כל-שכן דיש להחמיר כאן (מס) לענין חמין של מענינהו, שלא היה להן מעולם שעת הכשר: ט (לח) מים מלוחים. מי הים אם הרחיחו אותן: (39) חזרו להיות ראויין לשתיית פלג ויבדלם מהם (ל"א) בשם רב"ז, ולטביל בתוכו לעולם מתר, וכמו בכל מים מלוחים: (41) (לט) שאין הפלג וכי. דכיון שהם סרוחים כל-כך שאפלו הפלג אין יכול לשתיית מהם, הרי כאלו נחבטל מתורת מים: (42) ופסולת רבנן לנטילת ידים [אחרונים]: (מ) למי מקנה לטבילה. והוא הדין לטבילת ידים, דלא עדיף מטבילה [גמרא]: (מא) אם הפלג יכול וכי. דהיגו שאין עב כל-כך. ועין בחילין, פירק כל הנפטר, ויחזקת שנוי מראה אין לפסל, דדרך המים פן הוא, וכנ"ל באות ג במשנה ברורה: (43) י (מג) שתחתיו מן המים. ורצה לומר, שתחת בריית מן המים: (מד) יבחושים אדמים. שנתהו מן המים, ואין בזה (מו) משום שנוי מראה, שצריך תחלת גדולו (מז) כך היה: (מה) אם רסקן וכי. ותמגין-אברהם בסימן קסב פתב דבזה חמיר משלג, דאף לטביל הידים בחוכן יש להחמיר אם לא רסקן, אף דבשלג מתר בטבילה בחוכן בפשעת הדחק, ויבדלם מהם בסעיף יב במשנה ברורה, עין שם: יא (מו) ספק אם נעשה וכי. היגו, כיון שנסתפק אחר נטילה (מא) או אפלו קדם

שער הציון

והביא ראה לזה מסמ"ג, ע"ש. ואף דבפריימגדים כתב דלדעת רש"י ק"ה ע"ב דתלה טעמא בנחבטלו מתורת מים אסור לדעת האוסרים שם בגמרא אפלו בנצטננו אחר-כך: (35) מכל מקום נראה דיש לסמוך בזה להקל, ודלאו הכי דעת הרבה ראשונים וכמעט כלם להקל אפלו בחמין פגש שחיד סולדת בהן וכנ"ל: (לט) פן משמע בפוסקים. וברש"א אפלו ביד סולדת מתר ואף דחמירי טבירה כסתמא יד סולדת כדאיתא שבת מאן אפלו להמחמירין לעיל בתמין לענין נטילה: (מ) דהיגו שאין חקוק לקבל צדורות, דאי לא הכי נעשה שאובין על-ידיה: (מא) אחרונים מגמרא: (מב) והנה יב הפוסקים סבירא להו ברש"י כמו שכתב הגאון רבה, מפל מקום פשעת הדחק יש להקל בהנצת הרמ"א שם לעיל בסימן קנט סעיף יד, וזה בזה פליי [הגר"ז וכן משמע בפמ"ג]: (מג) ביה"ד: (מז) עין בבית-יוסף: (מח) ובפרט דלדעת רש"י ור"ף דהשעם שאסור בחמירי טבירה הוא מפני החמימות ונגרע משאר חמירי האיר, מפני שלא היה להן שעת הכשר, שיה טעם זה אפלו בשאר מענינות הנובעין בשחן חמין, כמו שכתב ב"י: (מט) היגו אפלו לדעת המחבר דפסל לעיל בנשמו מחמת עצמן: (מו) ומשמע זה אין אנו חוששים גס"פן בזה שאינו ראוי זה לשתיית מהם, ודווקא אם נחלקללו המים מטבילין עד שאינו ראוי לשתיה, מה שאין פן בזה: (44) (מח) דרך בנסתפק אם יש שם לשעור פתבו האחרונים דאסור לכתילה. והוא ספק חסידן ודיעה:

הלכות נטילת ידים סימן קס

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לט]

שאפלו הפלג אין יכול לשנות מהם, הרי באלו נתבטל מתורת מים⁽⁴²⁾.

(42) לענין מי שופכים שעברו טיהור ראשון, שראויים הם לבהמה אבל אינם ראויים לשתיית אדם, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' רמא אות ב) שהם כשרים לנטילת ידים, כיון שהמים פסולים לנטילה רק כאשר הם סרוחים וגם הכלב לא יכול לשנות מהם, וכשעברו טיהור ראשון אף שעדיין הם מעט סרוחים, אבל כיון שהכלב יכול לשתיית מהם, הם כשרים לנטילה [וראה בקובץ מבית לוי (ח"ה עמ' סו) שהובאה התשובה הנ"ל, והוסיף שם, שאף שלכאורה בדרך כלל יש במים אלו פסול נוסף שנעשתה בהם מלאכה, ומחמת זה נעשו כשופכים שעומדים לשפיקה, מי"מ יש לצדד להקל שהרי טיהור דמים נעשה בבחינה ובמעשה כדי שלא יהיו שופכים, ומסיים שם שבטיהור הרגיל יש לעיין למעשה, כיון שכפי ששמע עדיין מוזהם קצת. אך אם הטיהור נעשה על ידי שמורידים את המים לתוך הקרקע ולאחר זמן נעשו צלולים ממש כבתחילה בזה יש להקל מעיקר הדין, ובשו"ת להורות נתן (ח"י סי' כח) כתב שמהם מים מטהורים עדיין פסולים מחמת שנעשתה בהם מלאכה, ובמים שהורידו אותם לתוך הקרקע ושוב שאבו אותם כשרים מחמת שנהשב שפנים חדשות באו לכאן ואין זה אותם מים שנשתמשו בהם קודם].

[משנ"ב ס"ק מב]

ידרך המים קן הוא, וכפ"ל באות ג במשנה ברוך⁽⁴³⁾.

(43) שם כתב עוד טעם שאין לפסולו מחמת שינוי מראה, כיון שלבסוף כשיטהרו אותם יצולו.

[שע"צ ס"ק מז]

אם נתקלקלו המים משכבן עד שאינו ראוי לבהמה, מה שאין קן בזה⁽⁴⁴⁾.

(44) אמנם חמי טבריה פסולים מחמת שאינם ראויים לשתיית כלב, כמו שכתב השו"ע לעיל (ס"ח), אף על פי שכך תחילת התהוותם (הערת הגרי"ח קניבסקי, שונה הלכות ס"ב).

[ביה"ד ד"ה מים שיש לו ספק]

אחרי שהקדמנו לט"ל באותם מים⁽⁴⁵⁾ יכו, לענין עירובי תצורות בבין השמשות⁽⁴⁶⁾.

(45) החזו"א כתב (א"ח סי' כג ס"ק יב), שאף שגולשון השרי, שכתב על ספיקות אלו טהור, מדוקדק קצת שיכול לברך עליהם, מי"מ צריך עיון, שהרי הנוטל ממים מסופקים אין טהורתי אלא מספק, שכשהקלו בספק לא הכשירו את המים אלא טיהרו את האדם הנוטל מהם, ואם כן ראוי שלא לברך, שאף שהותר לו על ידי נטילה זו לאכול, אין זה אלא מבח הספק [וכעין זה כתב בהגדה רעק"א לעיל (סי' קנט ס"ק ג) שהטעם כן הוא מחמת שמותר לאכול בספק נטילה, ולכן מי"מ לא יברך. אכן בשו"ת חלקת יואב (תניינא סוף סי' א) כתב שהטעם של הפמ"ג שכתב שיכול לברך, כיון שהמים כשרים מטעם ספק, וכן נראה שהבין בשו"ת אבני נזר (ייד סי' שסח), אך הביא שלא משמע כן בשו"ת חכם צבי (סי' קל) שכתב שבשעת הדחק מותר להניח עירוב תבשילין בכבושים ומלוחים ולסמוך על הפוסקים המתירים, אך בלא ברכה. וראה בחלקת יואב (שם) שחילק בין הספק אם מעשה מלאכה במים, לבין הספק על הכבושים אם כשרים לעירוב תבשילין].

(46) ושם (ד"ה עירובי חצירות) כתב הטעם להחשיבו כדאי, משום שעירובי חצירות קיל, עשו הדבר כאילו הוא יום ודאי, ולכן לא אומרים לעיין הברכה יספק דרבנן לקולא.

[ביה"ד ד"ה ולהרא"ד מטבילין]

בעל קרי אסור בכלי אף באפן זה, וליהי אסור בזה גם כן לענין נטילה⁽³⁴⁾. אבל דעת החזו"א (א"ח סי' בא ס"ק יג) שכיון שקבעו ולבסוף חקקו, כשר לטבילת כל הטמאים במי גשמים, אם כן יש להכשיר באופן זה גם לבעל קרי במים שאובים, ולהרא"ד לטבילת ידים.

[שע"צ ס"ק לח]

דהלך טעמא בנתבטלו מתורת מים אסור לדעת האוסרים שם במקרא אפלו בנצטננו אחר כך⁽³⁵⁾.

(35) אמנם לענין מים מלוחים שאין הכלב יכול לשנות מהם, כתב במשנ"ב להלן (ס"ק לט) שכאילו נתבטל מהם תורת מים, ומי"מ כתב במשנ"ב להלן (ס"ק לח) שמי הים אם הרתיחו או חם חזרו להיות ראויים לשתיית כלב וכשרים לנטילה.

[משנ"ב ס"ק לח]

כלל מענינות, דחמי-טבריא מעין הוא⁽³⁶⁾, ואפלו אין בהם ארבעים סאה⁽³⁷⁾.

(36) אכן לענין הברכה, כתב לעיל (סי' קנט ס"ק צג) שהסבמת האחרונים שכשטובל ידיו במים הראויים לנטילה מברך על נטילת ידים, וכשטובל במים שאינם ראויים לנטילה מברך על טבילת ידים. וראה מה שכתבנו שם בשם החזו"א.

(37) ומי"מ כתב לעיל (סי' קנט ס"ק פ) שצריך שיהיה בהם שיעור שיוכל להטביל בהם את שתי ידיו. וראה מה שכתבנו שם בשם החזו"א.

[משנ"ב ס"ק לו]

ואפלו בנצטננו אסור, משום דאיןם ראויין לשתיית כלב וקדלקמה⁽³⁸⁾.

(38) ואף אם בא להטביל את ידיו בכלי, כתב בספרו מחנה ישראל (דינים פ"ג אות כג) שלא מועיל, משום שאין טבילה בכלים [וראה שכוונתו להדגיש שאף על פי שבדיעבד מי שהכניס ידו לכלי עם מים ואין לו מים אחרים, עלתה לו נטילה ויכול לאכול על סמך זה, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' קנט ס"ח), וראה במשנ"ב שם ס"ק נו כיצד ינהג למעשה], מי"מ אם בכלי היו מים סרוחים אף בדיעבד לא יצא שהרי מים אלו פסולים לנטילה וכשרים רק לטבילה, ואין טבילה בכלים].

[משנ"ב ס"ק לח]

מי הים אם הרתיחו איתן⁽³⁹⁾, תזרו להיות ראויין לשתיית כלב וקשרין לנטילה⁽⁴⁰⁾.

(39) אבל בלי שהרתיחו אותם והם עדיין במליחותם, פסולים לנטילה [אף שיש אפשרות להרתיחם]. וכן כתב בספרו מחנה ישראל (דינים פ"ג אות כג) שכשרים רק לאחר שרתיחם. אכן אם אין לו אפשרות להרתיח את המים, ולא לטבול ידיו במי הים, כתב הב"ח החיים (ס"ק מב) שבמקרה זה או בכל אופן שיש לו רק מים פסולים, אף על פי שכדי לאכול צריך לברך ידיו במפה [ראה לקמן סי' קסג ס"א], מי"מ בנוסף יטול ידיו בהם ולא יברך.

וראה מה שכתבנו לעיל סי' קנט ס"ק מה.

(40) אכן לדעת החזו"א (הובא לעיל ס"ק ה) שמצדד שמים שנפסלו בדין שינוי מראה חזרו לבריתם לא חזרו לכשרותם, כתב השו"ת הלכות (סי"ט) שצריך עיון בדין זה.

[משנ"ב שם]

ולטבול בנכוח לעולם מהר, וכמו בכל מים מלוחין⁽⁴¹⁾.

(41) ולענין נוסח הברכה, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כח) לענין המטביל ידיו בחמי טבריה.

מילואים הלכות נטילת ידים סימן קנח המשך מעמוד 102

שנית בלא ברכה [והטעם ביאר במשנ"ב שם (ס"ק כח) שיש לחשוש לדעות הפוסקים שאין צריך ליטול לדבר שטיבולו במשקה, ואם כן נטילתו הראשונה אינה נטילה מחויבת, ולדעת הרשב"א אינו יוצא בנטילה זו]. אך הוסיף הביה"ל, שהנכון שבאופן זה יטמא את ידיו קודם הנטילה כדי שיוכל לברך.

והטעם שאינו נחשב 'גורם ברכה שאינה צריכה' [שמטמא את ידיו כדי להתחייב בברכה], כתב בביה"ל לעיל (סי' כה סיה ד"ה וטוב) שהמחייב את עצמו בברכה כדי לצאת ידי הספק, אינו בכלל 'גורם ברכה שאינה צריכה', שהרי מוכרח לעשות כן. אמנם במשנ"ב לעיל (סי' ח ס"ק מב) כתב לענין מי שלן בטליתו בלילה שיש מחלוקת בפוסקים אם יכול לברך עליה בבוקר, וספק ברכות להקל, שאין נכון לפשטה על דעת שלא ללבושה חתך ואז כשיחזור וילבשנה יהיה חייב לברך, משום שהיא ברכה שאינה צריכה לדעת הפוסקים. וראה מה שכתבנו לעיל סי' ח שם.

ובעצת הביה"ל, נהגו כמה גדולי ישראל שתמיד לפני נטילתם לסעודה, היו מטמאים את ידיהם בנעלים וכדו', כיון שהיו רגילים לפני כל תפילה או ביציאתם מבית הכסא ליטול ידיהם בדין, ואם כן לדעת הראיה וסיעתו אין ידיהם צריכות כלל נטילה, וחששו לברכה לבטלה (תשובות והנהגות ח"א סי' קעב).

הרשב"א. וכמו כן לכתחילה יש לסמוך את הנטילה לאכילה [ראה שו"ע לקמן (שם) ובמשנ"ב שם (ס"ק ב ו-ה)].

[משנ"ב ס"ק עו]

פחות מכן שש, משמע מהפוסקים דאין מוֹעִיל פְּנִינִיּוֹת.

(76) ולענין חרש ושוטה כתב בשעה"צ (ס"ק סו) שיש לעיין אם מועילה כוונתם. והחזירא (או"ח סי' כג ס"ק ט) מצדד שמועילה כוונת נותן לחוד אף שהנותן הוא חרש שוטה או קטן.

[ביה"ל ד"ה ולכתחלה יכון]

וְנִקְחָהּ דְּטוֹב שֶׁשָּׂאָה יְדֵיָהּ וכו', ויובל לְבָרָךְ (77).

(76) וכדי להתחייב כאן בנטילה, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב פט"ו תשובה ג) שמספיקה גיעה במקומות המכוסים, ולא צריך גיעה בטינוף ממש כמו שכתב המשנ"ב לקמן (סי' קסד ס"ק יג) לענין להתחייב בנטילת ידיים בברכה באמצע הסעודה, שזהו רק כשעשה צרכיו או נגע במקום מטוּף ממש.

(77) וכן בליל הסדר לאחר שנטל ידיו לכרפס ומגיע לאכילת המצה, שכתב השר"ע לקמן (סי' תעה ס"א) שיתול ידיו ויברך, כתב בביה"ל שם (ד"ה יטול ידיו) שינהג כן אף בשבירת ל' ששימר ידיו בטהרה מעת הנטילה הראשונה, מחמת המובא בשו"ע לעיל (סי' קנח ס"ז) שהנטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה, ובא לאכול אחר כך לחם צריך ליטול

הלכות נטילת ידים סימן קס המשך מעמוד 92

[משנ"ב ס"ק מ]

וְיֵשׁ מִקְמִירִין בְּיַד סוֹלֶת בְּהֶמָּה.

(32) אכן לענין עפר וטיט שהתערבו במים, כתב לעיל (ס"ק ג) שאינם פוסלים מדין שינוי מראה כיון שלבסוף לאחר שישדו אותם דרכם לצול [ומדוע לא נאמר כן אף לגבי מים חמים שכשישדו אותם דרכם להצטנן, ואפשר שבעפר וטיט מה שדרכם לצול לאחר זמן, מגלה שהשינוי מראה אינו בעצם המים אלא רק מחמת ערבוב העפר והטיט בהם, מה שאין כן במים חמים שדאי שכעת המים עצמם חמים].

[משנ"ב שם]

אם הָיוּ חֲמִין מִתְחַלְהָ וְנִצְטָנָה וְנִצְשָׁה פוֹשְׁרִין, גַּם כֵּן מְתָרֵין.

(33) אכן לפי מה שמצדד החזירא (הובא לעיל ס"ק ה) שמים שנפסלו מדין שינוי מראה וחזור לברייתם לא חוזר לכשרותם, כתב השוטה הלכות (סי' ז) שצריך עיון בדין זה [אמנם בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' עז) כתב שיש לחלק, שרק בשינוי מראה שזהו פסול בעצם המים כתב החזירא שחל חזרת ידיו על המים, אבל במים שהתחממו שאינם פסולים בעצם שהרי כשרים הם לטבילה, אלא שהתקנה ליטול ידיים נאמרה במים שאפשר להשתכשך בהם ומים חמים אינם כאלו, לכן בהם לא שייך פסול דיחוי. אכן בשעה"צ (ס"ק לח) הביא בשם הפמ"ג שלדעת רש"י מים חמים נתבטלו מתורת מים ויש לפוסלם גם לאחר שנצטננו].

מקיים את מצות סוכה [ואם כן גם לענין מים פסולים, הרי אין בהם איסור מצד עצמם אלא שהנטל ידיו במים פסולים לא קיים את מצות הנטילה].

(29) ודעת החזירא (או"ח סי' כב ס"ק יא), שלא לכה מים פסולים אין משלימים לרביעית אפילו אם רוב המים כשרים, שלעולם צריך רביעית מים כשרים.

(30) אכן אם נשפכו מים ששתה מהם כלב או שאר מים מאוסים, לתוך מים כשרים, כתב הכף החיים (ס"ק כח) שכל תערובת המים נפסלה לשתייה, שהרי עכשיו כל המים מאוסים לשתייה [וכן מוכח מדברי החזירא הנ"ל].

[משנ"ב ס"ק נד]

כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ שְׂאוּבֵין מִתְחַלְהָ מְלֹאכָה פּוֹסְלִין.

(31) ואף מים שנפסלו מחמת שעשה בהם מלאכה בתלוש, אם לאחר מכן נתנם בקרקע וחיברם למקוה כשר והכשירים לטבילת כל הגוף, כתב החזירא (או"ח סי' כב ס"ק ז) שכשרים גם לנטילת ידיים, שאין לחלק בין טבילת הגוף לנטילת ידיים כמו שמובא בגמ' (חולין קו, א) לגבי חמי טבירה 'השתא גופו טובל בהם ידיו מבעיא' [נראה שכונתו שכשרים לטבילת ידיים, שהרי ביחס לנטילה בכלי מבואר בגמ' שם, שאף על פי שחמי טבירה כשרים לטבילת הגוף, פסולים הם לנטילה בכלי. ולענין הברכה ראה מה שהבאנו להלן ס"ק כח].

